

2014–2021 M. NORVEGIJOS FINANSINIO MECHANIZMO PROJEKTO ĮGYVENDINIMO SUTARTIES BENDROSIOS SĄLYGOS

1. Sąvokos ir žodžių vartojimas

1.1. Projekto įgyvendinimo sutartį (toliau – Sutartis) sudaro Sutarties bendrosios sąlygos, Sutarties specialiosios sąlygos ir visi jų priedai.

1.2. Sutartyje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos 2014–2021 m. Norvegijos finansinio mechanizmo įgyvendinimo reglamente, patvirtintame 2016 m. rugsėjo 23 d. Norvegijos Karalystės užsienio reikalų ministerijos (toliau – Reglamentas), Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. 1K-389 „Dėl 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų įgyvendinimo Lietuvoje“ patvirtintame Institucijų, atsakingų už 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų valdymą ir kontrolę Lietuvoje, funkcijų apraše ir 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų administravimo ir finansavimo taisyklėse (toliau – MAFT)

1.3. Sutarties dalių antraštės ir punktų pavadinimai negali būti naudojami Sutarčiai aiškinti. Priklausomai nuo konteksto žodžiai, vartojami vienaskaita, gali reikšti daugiskaitą ir atvirkščiai, o vyriškosios giminės žodžiai gali reikšti moteriškąją giminę ir atvirkščiai.

2. Sutarties šalių teisės ir pareigos

2.1. Projekto vykdytojas įsipareigoja:

2.1.1. siekti Sutarties priede numatytų projekto tikslų, uždavinių ir rezultatų, įgyvendinti projektą taip, kaip nurodyta Sutartyje;

2.1.2. skirti žmogiškuosius, techninius, intelektinius, materialinius ir kitokio pobūdžio išteklius, reikalingus ir leidžiančius deramai vykdyti Sutarties sąlygas ir užtikrinčius tinkamą projekto įgyvendinimą;

2.1.3. projektui finansuoti skirtas lėšas naudoti tik su projekto įgyvendinimu susijusioms tinkamoms finansuoti išlaidoms apmokėti ir tinkamai už jas pagal Sutarties sąlygas atsiskaityti;

2.1.4. Projekto įgyvendinimo metu naudotis 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektų duomenų mainų svetaine (toliau – DMS), vadovaujantis 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektų duomenų mainų svetainės naudojimo taisyklėse (toliau – DMS taisyklės), nustatyta tvarka, išskyrus MAFT ir šioje Sutartyje nustatytas išimtis;

2.1.5. tinkamai tvarkyti atskirą projekto išlaidų buhalterinę apskaitą – apskaitos informacija turi būti tinkama, objektyvi, pateikiama laiku ir išsamiai;

2.1.6. fiksuoti visas ūkines ir kitas operacijas, susijusias su projekto vykdymu, saugoti su šiomis operacijomis susijusius dokumentus MAFT nustatyta tvarka;

2.1.7. laiku ir tinkamai pateikti Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrai (toliau – Agentūra) visą informaciją apie projekto įgyvendinimo eigą. Po projekto pabaigos Sutarties specialiosiose sąlygose nustatytą laikotarpį teikti Agentūrai ataskaitas po projekto užbaigimo;

2.1.8. Agentūros nustatytais terminais teikti jai papildomą informaciją, šalinti mokėjimo prašymų, projekto įgyvendinimo ir ataskaitų po projekto užbaigimo trūkumus;

2.1.9. nedelsdamas raštu informuoti Agentūrą apie visus įvykusius ar numatomus nukrypimus nuo Sutarties, dėl kurių keičiasi projekto apimtis, projekto išlaidos, projekto įgyvendinimo laikotarpis

ar kitaip keičiasi projektas ar Sutartyje nustatyti projekto vykdytojo įsipareigojimai, ir, jei reikia, inicijuoti Sutarties pakeitimą vadovaujantis Sutarties bendrųjų sąlygų 9 dalyje nustatyta tvarka;

2.1.10. gavęs Agentūros sprendimą dėl projektui įgyvendinti skirtų finansavimo lėšų sumažinimo, šių lėšų išmokėjimo sustabdymo ir (arba) Sutarties nutraukimo, ir (arba) reikalavimo gražinti dalį ar visą išmokėtą projekto finansavimo lėšų sumą (įskaitant, jei didesnė, nei nustatyta Sutartyje, projekto finansavimo lėšų suma buvo gauta per klaidą), per nurodytą terminą gražinti sprendime nurodytą išmokėtų projekto finansavimo lėšų sumą ir per sprendime nustatytą terminą įvykdyti kitus sprendime išvardytus reikalavimus. Negrąžinęs Agentūros sprendime nurodytos sumos per nustatytą terminą, mokėti delspinigius ir palūkanas, apskaičiuotus Lietuvos Respublikos 2005 m. gegužės 30 d. nutarimo Nr. 590 „Dėl finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšų gražinimo į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą taisyklių patvirtinimo“ aktualioje redakcijoje, galiojančioje Agentūros sprendimo priėmimo dieną, 11.5 – 11.7. papunkčiuose nustatyta tvarka.

2.1.11. vykdyti pirkimus vadovaujantis Sutarties Bendrųjų sąlygų 10 dalyje nustatyta tvarka;

2.1.12. vykdyti privalomus informavimo veiksmus Sutarties Bendrųjų sąlygų 11 dalyje nustatyta tvarka;

2.1.13. saugoti visus su projekto įgyvendinimu susijusius dokumentus kaip nustatyta MAFT ir prireikus juos pateikti Sutarties bendrųjų sąlygų 7.1 papunktyje nurodytoms institucijoms ir asmenims;

2.1.14. įgyvendindamas projektą, rengdamas ir teikdamas mokėjimo prašymus ir kitus su projekto įgyvendinimu susijusius dokumentus, vadovautis MAFT, Reglamentu, kitais 2014–2021 m. Norvegijos finansinio mechanizmo veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų valdymo ir kontrolės sistemos procesų sukūrimo darbo grupės, sudarytos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. 1K-109 „Dėl darbo grupės sudarymo“, parengtomis formomis ir jų pildymo instrukcijomis, taip pat Agentūros metodiniais nurodymais, instrukcijomis, rekomendacijomis ir kitais dokumentais;

2.1.15. pasikeitus Sutarties bendrųjų sąlygų 2.1.14 papunktyje nurodytiems teisės aktams, formoms, metodiniams nurodymams, instrukcijoms, rekomendacijoms ar kitiems dokumentams, vadovautis jų pakeitimais ir papildymais nuo šių pakeitimų ir (arba) papildymų įsigaliojimo dienos;

2.1.16. Projekto vykdytojas, įgyvendindamas projektą, turi ir kitų šioje Sutartyje, Reglamente, Europos Sąjungos ir (ar) Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų teisių ir pareigų.

2.2. Agentūra, vadovaudamasi Reglamentu, Programos sutartimi, 2014–2021 m. Norvegijos finansinio mechanizmo įgyvendinimą reglamentuojančiais teisės ir Lietuvos Respublikos teisės aktais bei vidaus darbo tvarką reglamentuojančiais dokumentais:

2.2.1. stebi projekto, kurio aprašymas ir biudžetas pateikti Sutarties priede (-uose), įgyvendinimo eigą ir pažangą, planuotų pasiekti projekto rezultatų įgyvendinimą, prireikus reikalauja iš Projekto vykdytojo papildomos informacijos;

2.2.2. MAFT ir 2014-2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektų bei Dvišalio bendradarbiavimo fondo projektų pirkimų priežiūros ir neperkančiųjų organizacijų bei perkančiųjų organizacijų pagal Reglamentus pirkimų vykdymo tvarkos apraše, patvirtintame VŠĮ Centrinės projektų valdymo agentūros direktoriaus 2019 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 2019/8-172 (toliau – Pirkimų priežiūros aprašas) nustatyta tvarka atlieka projekto vykdytojo ir partnerių (kai taikoma) vykdomų (viešųjų) pirkimų priežiūrą;

2.2.3. tikrina projekto vykdytojo teikiamus mokėjimo prašymus ir vertina projekto išlaidų tinkamumą finansuoti;

2.2.4. atlieka patikras projekto įgyvendinimo ir (ar) administravimo vietoje (toliau – patikra vietoje), taip pat gali apsilankyti projekto įgyvendinimo ir (ar) administravimo vietoje pažintiniais, konsultavimo ir kitais tikslais;

2.2.5. teikia projekto vykdytojui pastabas ir reikalavimus dėl projekto tinkamo vykdymo, reikalauja iš projekto vykdytojo papildomos informacijos ir atlieka kitus veiksmus, užtikrinančius tinkamą projekto įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę. Agentūra, vykdydamas projekto įgyvendinimo

priežiūrą ir kontrolę, taip pat atsižvelgia į projekto turinį, apibrėžtą projekto paraiškoje ir jos prieduose;

2.2.6. įtarusi finansavimo lėšų panaudojimo pažeidimą ar gavusi iš kitų šaltinių informaciją apie tai, atlieka įtariamo pažeidimo tyrimą MAFT nustatyta tvarka;

2.2.7. priima sprendimą dėl Sutarties keitimo ir nutraukimo, vadovaudamasis MAFT ir šia Sutartimi;

2.2.8. atlieka projekto tęstinumo priežiūrą MAFT ir šioje Sutartyje nustatyta tvarka;

2.2.9. vykdydama savo funkcijas, turi kitų teisių ir pareigų, nustatytų šioje Sutartyje, Reglamente, Programos sutartyje, MAFT ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

3. Tinkamos finansuoti projekto išlaidos

3.1. Tinkamomis finansuoti projekto išlaidomis priskiriamos išlaidos, jei jos:

3.1.1. atitinka Reglamente, MAFT, gairėse pareiškėjams, taip pat šioje Sutartyje ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus reikalavimus;

3.1.2. patirtos išimtinai projekto tikslams ir rezultatams pasiekti, laikantis skaidraus finansų valdymo, ekonomiškumo, našumo ir efektyvumo principų ir yra numatytos Sutarties priede;

3.1.3. susijusios su projekto tikslu ir rezultatais, nurodytos projekto biudžete, proporcingos ir būtinos projektui įgyvendinti;

3.1.4. patirtos ir apmokėtos ne anksčiau nei Sutarties specialiosiose sąlygose nustatyta projekto įgyvendinimo pradžia ir ne vėliau nei projekto įgyvendinimo pabaiga. Išimtis dėl apmokėjimo laikotarpio taikoma išlaidoms, kurioms sąskaita buvo išrašyta paskutinį projekto išlaidų tinkamumo finansuoti laikotarpio mėnesį – šios išlaidos yra laikomos tinkamomis finansuoti, jei projekto išlaidas pagrindžianti sąskaita apmokama per 30 dienų nuo išlaidų tinkamumo finansuoti laikotarpio pabaigos.

3.1.5. išlaidos turi būti patirtos ir apmokėtos nepažeidžiant Reglamento, Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių, kuriose patiriamos projekto išlaidos, išlaidų patyrimą ir apmokėjimą reglamentuojančių teisės aktų, visuotinai pripažintų apskaitos principų;

3.1.6. netiesioginės išlaidos ir įrangos nusidėvėjimo sąnaudos laikomos patirtomis tada, kai jos yra įtraukiamos į projekto vykdytojo ir (ar) partnerio apskaitą;

3.1.7. projekto išlaidos ir jų apmokėjimo įrodymo dokumentai turi būti įtraukti į projekto vykdytojo ar partnerio apskaitą ir turi būti nustatomi, patikrinami ir patvirtinami atitinkamais apskaitos dokumentais, atitinkančiais buhalterinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, arba lygiavertės įrodomosios vertės dokumentais ir turi būti užtikrinamas šių dokumentų atsekamumas.

3.2. Projekto išlaidoms apmokėti gali būti taikomas supaprastintas išlaidų apmokėjimas, nurodytas Sutarties specialiuosiose sąlygose. Projekto įgyvendinimo metu taikomi fiksuotieji dydžiai nekeičiami, išskyrus atvejus, kai koordinavimo institucijai, audito institucijai ar kitoms auditą atlikusioms institucijoms arba, kai vadovaujamosi Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektams taikomomis supaprastintai apmokamų išlaidų dydžių nustatymo metodikomis, Europos Sąjungos struktūrinių fondų vadovaujančiajai arba audito institucijai nustačius, kad supaprastintai apmokamų išlaidų dydis ar jo taikymo sąlygos buvo netinkamai nustatyti (tais atvejais, kai dydis turėjo būti mažesnis ar kitaip taikomas), patikslintas dydis ar jo taikymo sąlygos taikomi supaprastintai apmokamoms išlaidoms, patirtoms nuo supaprastintai apmokamų išlaidų dydžio ir jo taikymo sąlygų patikslinimo įsigaliojimo dienos, apmokėti.

3.3. Projekto vykdytojas, pirkdamas prekes, paslaugas ar darbus, t. y. pasirašydamas pirkimo – pardavimo sutartis didesnėms sumoms nei tam numatyta lėšų projekto biudžete, prisiima atsakomybę dėl susidariusio išlaidų skirtumo padengimo. Projekto tinkamomis finansuoti išlaidomis galės būti pripažinta tik ta išlaidų dalis, kurios suma neviršija projekto biudžete numatytos atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų tinkamų finansuoti išlaidų sumos.

3.4. Projekto finansavimo lėšos nebus perskaičiuojamos dėl infliacijos, valiutų kurso, mokesčių ir kitų rizikų.

4. Mokėjimo prašymų teikimas ir tinkamų finansuoti projekto išlaidų apmokėjimo tvarka

4.1. Projektui įgyvendinti skirtos finansavimo lėšos projekto vykdytojui išmokamos pateikus mokėjimo prašymus per DMS, MAFT nustatyta tvarka ir terminais.

4.2. Konkretus (-ūs) projekto išlaidų apmokėjimo būdas (-ai) nurodytas (-i) Sutarties specialiosiose sąlygose.

4.3. Kai projekto išlaidoms taikomas sąskaitų apmokėjimo būdas, projekto vykdytojas deklaruoja patirtas, bet dar neapmokėtas išlaidas. Tokiu atveju projekto vykdytojas arba partneris, gavęs projekto finansavimo lėšas, per 5 darbo dienas išmoka jas ir nuosavų lėšų įnašo dalį, jei nuosavų lėšų įnašas dar nebuvo pervestas rangovui, paslaugų teikėjui ir (arba) prekių tiekėjui, ir per DMS Agentūrai pateikia pranešimą apie patirtų išlaidų apmokėjimą ir prideda išlaidų apmokėjimą įrodančius dokumentus. Kol projekto vykdytojas arba partneris neišmoka mokėjimo prašyme nurodytų lėšų rangovui, paslaugų teikėjui ir (arba) prekių tiekėjui ir projekto vykdytojas per DMS Agentūrai nepateikia pranešimo apie patirtų išlaidų apmokėjimą, Agentūra vidaus darbo tvarką reglamentuojančiame dokumente nustatyta tvarka netvirtina vėliau projekto vykdytojo teikiamo (-ų) mokėjimo prašymo (-ų) arba gali stabdyti jo (-ų) tikrinimo terminą.

4.4. Mokėjimo prašymo formos pildomos DMS taisyklėse nustatyta tvarka.

4.5. Projekto vykdytojas pirmąjį tarpinį mokėjimo prašymą privalo pateikti per 15 darbo dienų nuo Sutarties pasirašymo dienos, nepriklausomai ar projekto vykdytojas patyrė išlaidų ar ne.

4.6. Projektui gali būti išmokamas avansas, projekto vykdytojas avanso mokėjimo prašymus gali teikti po pirmojo tarpinio mokėjimo prašymo pateikimo. Projekto vykdytojas kartu su avanso mokėjimo prašymu turi pateikti avanso draudimo dokumentą (finansų įstaigos ar draudimo įmonės garantiją arba laidavimo raštą, arba laidavimo draudimo raštą). Avanso draudimo dokumente privalo būti nurodyta avanso draudimo suma, naudos gavėjas ir avanso draudimo dokumento galiojimo terminas.

4.7. Tarpinius mokėjimo prašymus projekto vykdytojas privalo teikti ne rečiau kaip kas 3 mėnesius nuo ankstesnio tarpinio mokėjimo prašymo pateikimo dienos, jei Sutarties specialiosiose sąlygose arba mokėjimo prašymų teikimo grafike nenustatyta kitaip. Jei mokėjimo prašymas teikiamas dažniau nei 1 kartą per 3 mėnesius, jame deklaruojamų išlaidų suma negali būti mažesnė nei 3 000 eurų.

4.8. Galutinį mokėjimo prašymą projekto vykdytojas turi pateikti Agentūrai ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo projekto įgyvendinimo termino pabaigos, bet ne vėliau kaip iki 2024 m. gegužės 10 d.

4.9. Kartu su tarpiniais ir galutiniu mokėjimo prašymais projekto vykdytojas privalo pateikti ataskaitinio laikotarpio išlaidų pagrindimo ir apmokėjimo įrodymo dokumentų kopijas (išskyrus MAFT 290, 291, 295 ir 296 punktuose numatytais atvejais).

4.10. Kai išlaidas patiria partneris (-iai) iš Norvegijos, kartu su tarpiniais ir galutiniu mokėjimo prašymais, kuriuose deklaruojamos partnerio (-ių) iš Norvegijos išlaidos, projekto vykdytojas gali pateikti MAFT 292 punkte nustatytus dokumentus.

4.11. Mokėjimo prašymus, išlaidų pagrindimo ir išlaidų apmokėjimo įrodymo dokumentus tikrina ir tinkamas finansuoti išlaidas nustato Agentūra, vadovaudamasi MAFT.

4.12. Jei projekto vykdytojui išmokamas avansas, projekto vykdytojas privalo deklaruoti patirtas išlaidas, pateikdamas Agentūrai mokėjimo prašymą ne vėliau kaip per 90 dienų nuo avanso gavimo dienos. Jeigu per 90 dienų nuo avanso gavimo dienos projekto vykdytojas nepatiria išlaidų ir nepateikia mokėjimo prašymo, praėjus 90 dienų nuo avanso gavimo dienos, Agentūrai pareikalavus, projekto vykdytojas privalo per 5 darbo dienas grąžinti gautą avansą.

4.13. Projekto vykdytojui sumokėtas avansas pradedamas įskaityti, kai projekto vykdytojui išmokėta projekto finansavimo lėšų suma sudaro ne daugiau kaip 90 procentų skirtos visos projekto finansavimo lėšų sumos, t. y. avansas turi būti įskaitytas prieš pasiekiant šią ribą. Į išmokėtą projekto

finansavimo lėšų sumą yra įskaičiuojami sumokėtas avansas, tarpiniai ir galutinis mokėjimai. Agentūrai pritarus, avansas gali būti įskaitomas kitokia tvarka. Tokiais atvejais projekto vykdytojas turi pagrįsti kitokios avanso įskaitymo tvarkos poreikį.

4.14. Projekto vykdytoji visą projekto įgyvendinimo metu avansu gali būti išmokėta ne daugiau kaip 30 procentų projektui įgyvendinti skirtų mechanizmų lėšų ir bendrojo finansavimo lėšų sumos, kuri vėliau įskaitoma pripažinus tinkamomis finansuoti deklaruotas išlaidas MAFT nustatyta tvarka. Didžiausias galimas išmokėti projektui avanso dydis nustatytas Sutarties priedo 1 punkte.

4.15. Jei numatoma išmokėti avansą ir (ar) projekto išlaidoms taikyti sąskaitų apmokėjimo būdą, Projekto vykdytojas įsipareigoja turėti kredito įstaigoje atskirą sąskaitą projektui skiriamoms finansavimo lėšoms.

4.16. Agentūra mokėjimo prašymus patikrina ir patvirtina per MAFT nustatytus terminus.

4.17. MAFT nustatytais atvejais mokėjimo prašymo tikrinimo terminas gali būti stabdomas, jeigu dėl pagrįstų priežasčių mokėjimo prašymo tikrinimo sustabdymas būtų efektyvesnis ir ekonomiškėsnis nei dalies mokėjimo prašymo išlaidų tvirtinimas arba jeigu dalies išlaidų, deklaruotų mokėjimo prašyme, tvirtinimas negalimas (pateiktas galutinis mokėjimo prašymas, galima finansinė pataisa yra didesnė nei likusi mokėti projektui finansavimo lėšų suma ir kt.).

4.18. Projekto vykdytoji apmokamos visos Agentūros nustatytos tinkamos finansuoti Projekto išlaidos arba jų dalis pagal tikslų Sutarties specialiosiose sąlygose nustatyto projekto finansavimo lėšų santykį su tinkamų finansuoti Projekto išlaidų suma.

4.19. Projekto finansavimo lėšas į Projekto vykdytojo sąskaitą perveda Valstybės išdo departamentas, vadovaudamasis Valstybės biudžeto lėšų išdavimo iš valstybės išdo sąskaitos taisyklėmis.

5. Projekto patikra vietoje

5.1. Agentūra atlieka projekto patikrą vietoje bent kartą per projekto įgyvendinimo laikotarpį, išskyrus MAFT nustatytus atvejus, vadovaudamasi MAFT ir kitais teisės aktais.

5.2. Agentūra per DMS informuoja projekto vykdytoją apie patikrą vietoje likus ne mažiau kaip 3 darbo dienoms iki patikros vietoje atlikimo dienos. Jeigu išankstinis projekto vykdytojo informavimas apie planuojamą patikrą vietoje gali turėti neigiamą įtaką patikros vietoje rezultatams, Agentūra patikrą vietoje gali atlikti prieš tai iš anksto neinformavusi projekto vykdytojo.

5.3. Kai apie projekto patikrą vietoje Agentūra informuoja projekto vykdytoją iš anksto, projekto vykdytojas turi užtikrinti projekto vykdytojo vadovo ar jo įgalioto asmens ir kitų už projekto įgyvendinimą atsakingų asmenų dalyvavimą patikroje vietoje. Jei neįmanoma sudaryti sąlygų atlikti patikrą vietoje Agentūros nurodytu metu ir (ar) joje negali dalyvauti pranešime dėl patikros vietoje įvardyti asmenys, projekto vykdytojas turi nedelsdamas per DMS arba kitomis priemonėmis informuoti Agentūrą, nurodydamas to priežastis.

5.4. Agentūra, atlikusi patikrą vietoje, MAFT nustatyta tvarka užpildo patikros vietoje lapą ir su juo supažindina projekto vykdytoją.

5.5. Patikros vietoje metu nustačius šios Sutarties ir (ar) teisės aktų neatitikimų, kurie gali būti ištaisyti projekto vykdytojo, Agentūra nustato reikalavimus ir terminą šiems reikalavimams įvykdyti.

5.6. Įtarusi Sutarties pažeidimą, Agentūra atlieka įtariamo pažeidimo tyrimą MAFT nustatyta tvarka.

6. Projekto tęstinumas

6.1. Po projekto pabaigos, projekto vykdytojas turi užtikrinti projekto tęstinumą, Reglamento, MAFT ir šioje Sutartyje nustatyta tvarka.

6.1.1. Sutarties specialiosiose sąlygose nustatyta tęstinumo laikotarpį po projekto pabaigos nekeisti savo veiklos, kuriai skirtos projekto finansavimo lėšos, pobūdžio, tikslų ir (ar) įgyvendinimo sąlygų ir nenutraukti šios veiklos;

6.1.2. Sutarties specialiosiose sąlygose nustatyta tęstinumo laikotarpį po projekto pabaigos be Agentūros rašytinio sutikimo neparduoti, kitu būdu neperleisti, neišnuomoti, neižeisti turto ar kitokiu būdu nesuvaržyti daiktinių teisių į turtą, kuriam įsigyti ar sukurti skirtos finansavimo lėšos. Agentūros sutikimas duodamas projekto vykdytojui pateikus argumentus, įrodančius, kad turto perleidimas ar daiktinių teisių suvaržymas būtinas sėkmingam projekto tęstinumo įsipareigojimų vykdymui.

6.1.3. Projekto vykdytojas turi užtikrinti Sutarties priede projekto tęstinumo laikotarpiui numatytą projekto rodiklių pasiekimą ir vykdyti kitus Sutarties specialiosiose sąlygose nustatytus įsipareigojimus, taikomus Projekto įgyvendinimo ir (arba) tęstinumo laikotarpiui.

6.2. Projekto vykdytojas privalo iš anksto elektroniniu paštu informuoti Agentūrą apie visas svarbias aplinkybes, galinčias turėti reikšmingos įtakos projekto tęstinumo reikalavimams vykdyti. Gavus tokią informaciją, Agentūra įvertina, ar nėra (nebus) pažeisti projekto tęstinumo reikalavimai, Sutartis ir apie tai elektroniniu paštu informuoja projekto vykdytoją. Projekto vykdytojui neįvykdžius tęstinumo reikalavimų, Agentūra inicijuoja pažeidimo tyrimą MAFT nustatyta tvarka, o nustatęs pažeidimą ir nurodęs gražintinas lėšas, inicijuoja išmokėtų projekto finansavimo lėšų ar jų dalies susigrąžinimą.

6.3. Projekto vykdytojas, atsiskaitydamas už projekto tęstinumo laikotarpį, privalo ne vėliau kaip per 20 darbo dienų praėjus kiekvieniems metams po projekto pabaigos visą tęstinumo laikotarpį elektroniniu paštu Agentūrai teikti ataskaitas po projekto užbaigimo.

6.4. Agentūra gali paprašyti projekto vykdytojo ataskaitą po projekto užbaigimo patikslinti ir (arba) atlikti patikrą vietoje. Agentūra ataskaitą po projekto užbaigimo nagrinėja Agentūros vidaus darbo tvarką reglamentuojančiame dokumente nustatyta tvarka ir terminais.

6.5. Jeigu projekto vykdytojas laiku nepateikia ataskaitos po projekto užbaigimo, Agentūra projekto vykdytojui elektroniniu paštu siunčia priminimą ir nustato terminą, per kurį ataskaita po projekto užbaigimo turi būti pateikta. Jeigu projekto vykdytojas ataskaitos po projekto užbaigimo laiku nepateikia net ir po priminimo ir (ar) ataskaitoje po projekto užbaigimo pateikti klaidingi duomenys, Agentūra gali įtarti pažeidimą ir (arba) nustatyti pažeidimą ir inicijuoti išmokėtų lėšų arba jų dalies gražinimą.

7. Sutarties vykdymo kontrolė ir sutarties šalių atsakomybė

7.1. Projekto vykdytojas privalo užtikrinti galimybę Norvegijos Karalystės užsienio reikalų ministerijos, EEE finansinio mechanizmo komiteto, Finansinių mechanizmų valdybos, Norvegijos Karalystės generalinio auditoriaus biuro, Europos laisvosios prekybos asociacijos auditorių valdybos, institucijų, atsakingų už EEE ir (ar) Norvegijos finansinių mechanizmų valdymą ir kontrolę, ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės atsakingiems pareigūnams susipažinti su visais projekto įgyvendinimo dokumentais projekto įgyvendinimo metu ir 3 (trejus) metus po galutinės programos įgyvendinimo ataskaitos patvirtinimo dienos. Projekto vykdytoją apie galutinės programos įgyvendinimo ataskaitos patvirtinimą informuoja Agentūra MAFT nustatyta tvarka.

7.2. Projekto vykdytojas privalo bendradarbiauti su institucijomis ir asmenimis, nurodytais Sutarties bendrųjų sąlygų 7.1 papunktyje, laiku teikti jiems visą pageidaujamą informaciją, leisti ir sudaryti sąlygas jiems tikrinti projekto įgyvendinimą ir veiklą vietoje, įeiti į visas patalpas, susipažinti su dokumentais, susijusiais su projekto įgyvendinimu ir apskaita.

7.3. Agentūra neatsako už žalą, patirtą projekto vykdytojo ir (arba) jo partnerio (-ių) ir tiesiogiai ar netiesiogiai susijusių su šios Sutarties vykdymu ar projekto įgyvendinimu, jei tokia žala atsirado ne dėl Agentūros kaltės. Agentūra neatsako pagal šią Sutartį dėl valstybinės valdžios institucijų ar valstybių donorių institucijų veiksmų ir (arba) neveikimo.

7.4. Sutarties šalys atleidžiamos nuo atsakomybės dėl Sutarties netinkamo vykdymo arba nevykdymo vadovaujantis Atleidimo nuo atsakomybės esant nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybėms taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 15 d. nutarimu Nr. 840 „Dėl Atleidimo nuo atsakomybės esant nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybėms taisyklių patvirtinimo“.

8. Sutarties pažeidimų tyrimas ir pasekmės

8.1. Sutarties pažeidimai tiriami ir sprendimai dėl nustatytų pažeidimų priimami MAFT nustatyta tvarka.

8.2. Jei projekto vykdytojas, įgyvendindamas projektą arba per Sutarties specialiosiose sąlygose nustatytą projekto tęstinumo laikotarpį, nesilaiko Sutarties sąlygų ir (arba) pažeidė Reglamentą, kitus Norvegijos finansinio mechanizmo veiklą reglamentuojančius teisės aktus, taip pat Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos teisės aktus, Agentūra turi teisę inicijuoti pažeidimo tyrimą. Nustačius pažeidimą, Agentūra priima sprendimus, nustatytus MAFT.

8.3. Projekto vykdytojas, gavęs sprendimą dėl projekto finansavimo lėšų sumažinimo, jų išmokėjimo sustabdymo ir (arba) Sutarties nutraukimo, ir (arba) reikalavimo grąžinti išmokėtas projekto finansavimo lėšas ar jų dalį ir (arba) kitą sprendimą, privalo per sprendime nustatytą terminą įvykdyti sprendime nurodytus reikalavimus ir apie jų įvykdymą informuoti Agentūrą.

8.4. Paaikėjus naujoms aplinkybėms, kurios nebuvo žinomos ir įvertintos pažeidimo tyrimo metu, Agentūra gali atnaujinti pažeidimo tyrimą.

9. Sutarties pakeitimas ir nutraukimas

9.1. Sutarties keitimas gali būti inicijuojamas Agentūros arba Projekto vykdytojo:

9.1.1. Projekto vykdytojas teikia prašymą Agentūrai pakeisti Sutartį kartu su prašymo pagrindimo dokumentais;

9.1.2. Agentūra išsiunčia pranešimą Projekto vykdytojui apie inicijuojamą Sutarties keitimą, kuriame nurodomas keitimo pagrindimas.

9.2. Sutarties pakeitimai gali būti atliekami dviem būdais:

9.2.1. Sutarties šalims pasirašant papildomą susitarimą (taikoma, jeigu projektui skiriamas papildomas finansavimas);

9.2.2. Sutarties šalims apsikeičiant raštais (toliau – supaprastintas Sutarties keitimas) (taikoma, kai keičiamos Sutarties sąlygos, išskyrus skiriamą papildomą finansavimą projektui).

9.3. Sutarties pakeitimas pasirašant papildomą susitarimą arba atliekant supaprastintą Sutarties keitimą atliekamas MAFT nustatyta tvarka ir terminais.

9.4. Jeigu mažėja Sutartyje nustatytos projekto stebėsenos rodiklių ir (arba) fizinės veiklos įgyvendinimo rodiklių reikšmės (toliau kartu – rodiklių reikšmės), Agentūra turi įvertinti rodiklių reikšmių mažėjimo priežastis ir Projektui skirtų finansavimo lėšų pagrįstumą, atsizvelgdamas į sumažėjusias rodiklių reikšmes, ir gali inicijuoti Sutarties pakeitimą, sumažinti projektui skirtų finansavimo lėšų dydį ir (ar) inicijuoti išmokėtų finansavimo lėšų ar jų dalies susigrąžinimą (išskyrus MAFT numatytas išimtis).

9.5. Agentūra turi teisę vienašališkai keisti Sutartį šiais atvejais:

9.5.1. projekto vykdytojui pažeidus Sutartį, kai mažinama projekto tinkamų finansuoti išlaidų suma;

9.5.2. keičiasi teisės aktai, dėl kurių reikia atlikti Sutarties pakeitimus;

9.5.3. projekto vykdytojas nepagrįstai nesutinka su Agentūros inicijuotu Sutarties keitimu.

9.6. Priėmęs sprendimą vienašališkai pakeisti Sutartį, Agentūra apie priimtą sprendimą raštu informuoja projekto vykdytoją. Projekto vykdytojui nesutikus su Sutarties pakeitimu arba nevykdant pakeistos Sutarties sąlygų, Sutartis laikoma nutraukta.

9.7. Sutartį vienašališkai gali nutraukti Agentūra savo iniciatyva, jeigu:

9.7.1. projekto vykdytojas netinkamai vykdo Sutarties sąlygas arba jų nevykdo;

9.7.2. yra įsiteisėjusi teismo nutartis dėl bankroto bylos projekto vykdytojui iškelimo (išskyrus atvejus, kai projekto vykdytojo teisės ir pareigos Agentūros sutikimu perleidžiamos kitam juridiniam asmeniui).

9.8. Sutarties nutraukimas gali būti atliekamas projekto vykdytojo iniciatyva atsiradus aplinkybėms, dėl kurių reikia nutraukti Sutartį. Projekto vykdytojas teikia prašymą Agentūrai dėl Sutarties nutraukimo ir išdėsto nutraukimo poreikio aplinkybes.

9.9. Sutarties nutraukimas Agentūros arba programos partnerio arba Projekto vykdytojo iniciatyva atliekamas MAFT nustatyta tvarka ir terminais.

9.10. Sutartis gali būti keičiama ir nutraukiama MAFT nustatyta tvarka nuo Sutarties pasirašymo dienos iki visų Sutartį pasirašiusių šalių įsipareigojimų pagal Sutartį įvykdymo dienos, t. y. projekto įgyvendinimo laikotarpiu, projekto tęstinumo laikotarpiu ir dokumentų saugojimo laikotarpiu.

10. Pirkimai

10.1. Kai Projekto vykdytojas ar partneris yra perkančioji organizacija pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus, jis atsako už Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų pirkimus reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi.

10.2. Kai projekto vykdytojas yra perkančioji organizacija pagal Reglamentą (Reglamento 8.15 straipsnio 2 dalyje aptartą atvejį), pirkimai vykdomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, ir kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais ir Pirkimų priežiūros aprašu.

10.3. Neperkančioji organizacija atsako už Pirkimų priežiūros apraše nustatytų reikalavimų laikymąsi.

10.4. Partneris iš Norvegijos Karalystės, vykdydamas pirkimus, atsako už Norvegijos Karalystės pirkimus reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi.

10.5. Projekto vykdytojas ar partneris pirkimus planuoja, vykdo ir informaciją apie planuojamus, vykdomus ir atliktus pirkimus teikia, o Agentūra pirkimų priežiūrą vykdo vadovaudamasi MAFT, Pirkimų priežiūros apraše ir Sutarties specialiosiose sąlygose nustatyta tvarka.

11. Viešinimas ir informavimas apie projektą

11.1. Projekto vykdytojas ir projekto partneriai, įgyvendindami Projektą, privalo vykdyti viešinimo ir informavimo apie Projektą veiksmus, numatytus su Agentūra suderintame projekto komunikacijos plane, Reglamente, MAFT ir Sutarties priedo 7 punkte.

11.2. Viešinimo ir informavimo apie Projektą viešinimo medžiaga turi būti parengta laikantis Norvegijos finansinio mechanizmo viešinimo vadove (mechanizmų svetainė www.norwaygrants.lt) nustatytų reikalavimų.

11.3. Viešinimo ir informavimo apie Projektą medžiagoje turi būti naudojamas Norvegijos finansinio mechanizmo ženklas, kurio pavyzdžiai, techninės charakteristikos ir naudojimo reikalavimai yra nustatyti Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų viešinimo vadove.

12. Informacijos ir duomenų tvarkymas, konfidencialumas

12.1. Institucijos, atsakingos už Norvegijos finansinių mechanizmų valdymą ir kontrolę, turi teisę rinkti, kaupti ir apdoroti informaciją ir duomenis (taip pat ir asmens duomenis) apie Projekto vykdytoją ir jo veiklą tikslams, susijusiems su Projekto įgyvendinimo priežiūra, kontrole bei mechanizmų ir bendrojo finansavimo lėšų panaudojimo vertinimu, taip pat informaciją ir duomenis (taip pat ir asmens duomenis) apie Projekto dalyvius. Projekto vykdytojas privalo užtikrinti, kad jis ir jo partneriai (jei tokių yra) asmens duomenis projekte tvarkys laikydamiesi teisės aktų reikalavimų. Informacija apie asmens duomenų tvarkymą Agentūroje skelbiama Agentūros interneto svetainėje.

12.2. Informacija apie sudarytą Sutartį, nurodant Projekto vykdytojo pavadinimą, Projekto pavadinimą, Projekto kodą, bendrą tinkamų finansuoti Projekto išlaidų sumą, Projektui skirtų finansavimo lėšų sumą, Sutarties pasirašymo datą, Projekto įgyvendinimo terminą, trumpą Projekto aprašymą lietuvių ir anglų kalbomis, taip pat informacija apie įgyvendinant Projektą sukurtus produktus (jeigu jų skelbimas neprieštarauja Lietuvos Respublikos teisės aktams) skelbiama interneto

svetainėse www.finmin.lrv.lt, www.lrv.mita.lt, www.norwaygrants.lt ir programos partnerio interneto svetainėje www.eimin.lrv.lt.

12.3. Kita Sutarties specialiosiose sąlygose ir priede pateikta informacija be šalių sutikimo viešai neskelbiama, išskyrus Lietuvos Respublikos ir (ar) Europos sąjungos teisės aktuose ir Reglamente nustatytus atvejus.

13. Konkurencijos politika

13.1. Agentūra privalo vertinti, ar projekto finansavimas, kuris projekto tinkamumo finansuoti vertinimo metu buvo pripažintas ne valstybės pagalba, projekto įgyvendinimo metu, atliekant projekto įgyvendinimo sutarties pakeitimus, netaps valstybės pagalba.

13.2. Agentūra privalo vertinti, ar projekto finansavimas, kuris projekto tinkamumo finansuoti vertinimo metu buvo pripažintas suderinamu su ES bendrąja rinka, projekto įgyvendinimo metu, atliekant projekto įgyvendinimo sutarties pakeitimus ar skiriant papildomai lėšų, nepažeis Sutarties dėl ES veikimo 108 straipsnio 3 dalies ir netaps neteisėta ar netinkamai taikoma pagalba, kaip nustatyta 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamente (ES) Nr. 2015/1589, nustatančiame išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles (OL 2015 L 248, p. 9).

13.3. Projekto vykdytojas privalo pateikti Agentūrai informaciją apie gautą ir gaunamą valstybės pagalbą (jeigu projektui taikytinos valstybės pagalbos taisyklės), taip pat *de minimis* pagalbą (jeigu projektui taikytinos *de minimis* pagalbos taisyklės). Agentūra prireikus kreipiasi į valstybės ir kitas institucijas bei įstaigas, kitus subjektus, kurie gali turėti reikiamos informacijos apie projekto vykdytojo ar projekto partnerio/-ių gautą ir gaunamą valstybės pagalbą ir *de minimis* pagalbą.

13.4. Sutarties šalys įsipareigoja bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba ir valstybės pagalbos bei *de minimis* pagalbos teikėjais (jeigu projektui taikytinos *de minimis* pagalbos taisyklės).

13.5. Agentūra įsipareigoja kontroliuoti, kad lėšos projektui finansuoti, pripažintos nesuderinamomis su ES bendrąja rinka, būtų grąžinamos kartu su palūkanomis, kurias nustato EK, kai teikiama neteisėta pagalba. Projekto vykdytojas, įgyvendindamas šią Sutartį, privalo užtikrinti, kad imsis veiksmų eliminuoti neteisėtą pagalbą, o jei bus tokia nustatyta – lėšas projektui finansuoti, kurios teisės aktų nustatyta tvarka bus pripažintos nesuderinamomis su ES bendrąja rinka, per 20 (dvidešimt) darbo dienų grąžins su EK nustatytomis palūkanomis.

13.6. Agentūra, turinti pagrindo manyti, kad įgyvendinant šią Sutartį gali būti vykdomas ar įvykdytas konkurencijos politikos pažeidimas, susijusius su viešojo administravimo subjektų pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, apie tai praneša programos vykdytoją ir praneša Konkurencijos tarybai Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo nustatyta tvarka.

14. Taikytina teisė ir ginčų sprendimas

14.1. Ši Sutartis vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir kitais teisės aktais bei Reglamentu. Sutarties šalių ginčai, kilę dėl Sutarties vykdymo, sprendžiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais kompetentingame Lietuvos Respublikos teisme.

15. Pranešimai

15.1. Sutarties šalys susitaria, kad Sutarties šalių vienos kitai siunčiami pranešimai yra siunčiami per DMS, išskyrus MAFT, gairėse pareiškėjams ir šioje Sutartyje numatytas išimtis.

15.2. Sutarties šalys privalo ne vėliau kaip per 2 darbo dienas viena kitą informuoti apie savo adresą, Projekto sąskaitos numerio, elektroninio pašto adresą ir kitų kontaktinių duomenų, kuriuos viena kitai nurodė Sutarties specialiosiose sąlygose ir (ar) priede, pasikeitimą. Sutarties šalis, neįvykdžiusi šio reikalavimo, negali pareikšti pretenzijų ar atsikirtimų, kad kitos Sutarties šalies

veiksmi, atlikti pagal paskutinius jai žinomus duomenis, neatitinka Sutarties sąlygų arba ji negavo pranešimų, siųstų pagal šiuos duomenis.

16. Kitos sąlygos

16.1. Agentūra, vykdydama projekto įgyvendinimo priežiūrą, atsižvelgia į projekto turinį, apibrėžtą paraiškoje, jos prieduose ir paraiškos vertinimo metu pateiktuose dokumentuose.

16.2. Pagrindinės projekto veiklos (arba didžioji jų dalis) fiziškai vykdomos Lietuvos Respublikos teritorijoje, o jeigu tai nėra įmanoma, tuomet vykdomos (-ų) veiklos (-ų) metu sukurti rezultatai, produktai ir nauda (o jei įmanoma atskirti jų dalis, – proporcinga finansavimo įnašui) turi būti naudojami pareiškėjo ir (ar) partnerio (-ių) veikloje Lietuvos Respublikoje.

16.3. Projektas turi būti įgyvendinamas atsižvelgiant į gero valdymo (socialiai ar kitaip atskirtų arba diferencijuotų visuomenės grupių galimybes naudotis tokiomis pačiomis teisėmis), darnaus vystymosi (ekonomikos, socialines plėtros ir aplinkos apsaugos tikslu derinimas, atkreipiant dėmesį į daugialypę jų tarpusavio priklausomybę ir numatomus įgyvendinimo padarinius) ir lyčių lygybės (moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas ir bet kokios diskriminacijos etninės ar rasinės priklausomybės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, tikėjimo ar įsitikinimo pagrindu panaikinimas) principus. Projekto poveikis šiems principams negali būti neigiamas. Projekte turi būti skatinamas darnaus vystymosi principo įgyvendinimas.

16.4. Visas projekte įsigyjamas ilgalaikis turtas (įranga), kai finansuojama jo pilna vertė, iki jo įsigijimo turi būti naujas (nenaudotas).

16.5. Kai projekto įgyvendinimo metu įsigyjamas arba sukuriamas ilgalaikis turtas, penkerius metus po projekto finansavimo pabaigos turi būti užtikrintas investicijų tęstinumas MAFT XXIII skyriaus nustatyta tvarka.

16.6. Projekto vykdytojas turi apdrausti ilgalaikį materialųjį turtą, kuris įsigytas ar sukurtas iš projektui skirto finansavimo lėšų, maksimaliu turto atkuriamosios vertės draudimu nuo visų galimų rizikų. Turtas turi būti apdraustas projekto įgyvendinimo laikotarpiui nuo tada, kai yra sukuriamas ar įsigyjamas, ir ne mažiau kaip penkeriems metams nuo projekto finansavimo pabaigos draudimo ir draudimo tarpininkavimo sritis reguliuojančių teisės aktų nustatyta tvarka. Draudimo įvykio atveju projekto vykdytojas turi atkurti prarastą turtą, taip pat turi užtikrinti, kad tokio išpareigojimo laikytusi ir partneris (-iai).

16.7. Projekto vykdytojas ir partneris (-iai) MTEP darbams skirtas išlaidas privalo nurodyti metinėje pelno mokesčio deklaracijoje, kurią teikia Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos uždirbto pelno ir (arba) gautų pajamų apmokestinimo pelno mokesčiu tvarką reguliuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

16.8. Projekto vykdytojas ir partneris (-iai), teikdamas (-i) informaciją statistiką tvarkančioms institucijoms ir įstaigoms statistikos sritį reguliuojančių teisės aktų nustatyta tvarka, išpareigoja pateikti informaciją ir apie MTEP darbams skirtas išlaidas.

16.9. Projekto įgyvendinimo metu sukurta intelektinė nuosavybė penkerius metus po projekto pabaigos negali būti perduota neatlygintinai arba perduota ar kitaip perleista kitiems juridiniams ir (ar) fiziniams asmenims už rinkos kainos neatitinkančią (mažesnę) kainą.

16.10. Projekto metu sukurtas prototipas (-ai) ar bandomosios partijos produktai penkerius metus po projekto pabaigos gali būti naudojami tik tolesnėms MTEP veikloms ar demonstravimui.

16.11. Projekto vykdytojas atstovauja visiems partneriams Sutarties vykdymo ir projekto įgyvendinimo klausimais ir užtikrina, kad partneriai būtų tinkamai informuoti apie jų pareigas, susijusias su Sutarties vykdymu ir projekto įgyvendinimu, taip pat laikytusi visų su projekto įgyvendinimu susijusių išpareigojimų, nustatytų Sutartyje, partnerystės sutartyje, MAFT ir Reglamente.

16.12. Projekto vykdytojas privalo informuoti Sutartyje numatyta pranešimų teikimo tvarka per 10 (dešimt) darbo dienų Agentūrą apie įvykusius arba numatomus projekto planuoto įgyvendinimo nukrypimus, dėl kurių keičiasi projekte planuota įsigyti įranga, įrenginiai ar kitas turtas,

projekto išlaidos, projekto įgyvendinimo laikotarpis, projekto vieta ar kitaip keičiasi projektas ar Sutartyje nustatyti projekto vykdytojo įsipareigojimai.